

Hankekuvaus:

Valtakunnallinen e-kirjasto -pilotti

Tausta:

E-kirjojen saatavuus vaihtelee asuinkunnasta riippuen ja kuntien välillä on isoja eroja niiden tarjonnassa. Kun kuntien omat kokoelmat kehittyvät eri tahdissa kuntalaisten tiedon saannin ja digiosaamisen osalta epätasa-arvo kärjistyy.

Siksi on tarvetta toteuttaa valtakunnallinen pilotti, jossa selvittäisiin ja testattaisiin mahdollisuuksia kaikkien yleisten kirjastojen yhteistyölle ja haettaisiin ratkaisuja, jotka käytännössä mahdollistaisivat yhteisen valtakunnallisen e-kirjastokokoelman toteuttamisen. Yhteisen e-kirjakokoelman luominen ja käyttö edellyttää tiettyjä teknisiä ja tekijänoikeudellisia toimintoja, joita pilotissa selvittäisiin ja testattaisiin.

Suomen yleisten kirjastojen konsortion jäsenille syksyllä 2017 tehdyn selvityksen ja kyselyn mukaan kirjastoista yli 40 % pitää erittäin tärkeänä tai tärkeänä yhteistä e-kirja kokoelmaa, mutta kirjastoilla on epävarmuutta valtakunnallisen kokoelman toimivuudesta käytännössä.

Helsingin kaupunginkirjasto koordinoi Suomen yleisten kirjastojen muodostaman konsortion toimintaa ja on puheenjohtajana konsortiossa. Konsortio on kuntien kirjastojen yhteistyöelin, jonka tehtävänä on aktiivisesti vaikuttaa kirjastoille kehitettäviin e-palveluihin.

Helsingin kaupunginkirjasto olisi tässä roolissaan avustuksen hakija ja rahoituksen toteutuessa myös hankkeen hallinnoija.

Pilotissa

- 1) selvitetään, voidaanko kehittää uusia valtakunnalliseen lisenssiointiin soveltuvia lisenssimalleja yleisille kirjastoille ja käydään tätä koskevat neuvottelut kustantajien, tekijänoikeuden haltijoiden ja välittäjien kanssa
- 2) seurataan lisenssimäärien ja nimekemäärien käyttöä valtakunnallisessa kokoelmassa ja haetaan tietoa, millainen kokoelma olisi riittävä kysyntään nähden
- 3) selvitetään, miten valtakunnallinen lisenssien ostaminen keskitetysti vaikuttaa lisenssien hintaan.

Mitä pilotin tuloksilta odotetaan?

- Suoraa palautetta yleisten kirjastojen asiakkailta ja monipuolisia käyttötilastoja sekä analyyskejä pilottiin hankittujen aineistojen käytöstä.
- Tietoa kustannuksista ja rahoitustavoista: mitkä ovat yksittäisen kirjaston kustannukset, laskutuksen käytännöt ja niiden toimivuus.

- Testaustietoa uusien ja vanhojen lisenssimallien toimivuudesta valtakunnallisella tasolla. Kunnille/kirjastoille/kustantajille/tekijänoikeuden haltijoille pystytään antamaan realistinen käsitys siitä miten valtakunnallinen yhteiskokoelma toimisi.
- Pystytään tekemään tarvittaessa suunnitelmat toiminnan vakiinnuttamiseksi yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, mikäli pilotti osoittaa valtakunnallisen yleisten kirjastojen kokoelman toimivaksi malliksi.

Jos valtakunnallisen e-kirjakokoelman luomista ei pilotoida:

- Kuntien omat kokoelmat kehittyvät edelleen eri tahdissa ja digitaalinen eriarvoisuus kasvaa, epätasa-arvo lisääntyy ja kirjastojen yhteisten käytäntöjen kehittäminen vaikeutuu, kun erot kasvavat.
- Pienet kokoelmat eivät rohkaise asiakasta kokeilemaan palveluita, jolloin isommat satsaukset e-kirjakokoelmiin eivät ole mahdollisia. Näin myös jo hankitut lisenssit jäävät epätaloudellisesti alikäytölle.
- Jos ei ole käytössä tietoa ja kokemusta, jota pilotissa voidaan saada, vähentää se yleisten kirjastojen vaikutusmahdollisuuksia uusiin lisenssimalleihin. Näin yksittäisten kirjastojen lisenssikustannukset pysyvät korkeina ja menetetään yhteishankinnan edut.

Hankkeen kesto: 1.1. - 31.10.2019

Haettava avustus: 185 000 e.

Omarahoitusosuus: 30 000 e. (0,5 htv, työkustannuksia / Suomen yleisten kirjastojen konsortio/kaupunginkirjasto)

Yhteistyössä Suomen Kirjastoseuran ja kustantajien kanssa. Suomen Kirjastoseura osallistuu hankkeen tiedottamiseen. Kustantajista on alustavasti mukaan lupautunut Bonnier-Kustannus, koska sillä on jo valmiina hankkeeseen sopiva lisenssimalli. Muita kustantajia haetaan mukaan kilpailutuksella.